

REGALOS del present número:

COBERTAS del popular drama

LO FULL DE PAPER

(PERE A. TORRES).

Cuart de la preciosa novela ilustrada

LLUYTA DOMÈSTICA

(KINDEL, traducció de BORI Y FONTESTÀ).

Núm. 33.

15 céntims.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Raurich, 20, principal.

NÚMERO CORRENT.	15	CÉNTIMS.
» ATRASSAT.	20	»

Director: J. Nyné Rabell.

Administrador: Bartomeu Lloró.

Art. J. Argemí

EN VÍCTOR BALAGUER

Catalunya acaba de perdre un altre de sos homes eminents: en Víctor Balaguer. Més que del polítich (que no li trobaríam massa consistència) caldrà que'ns ocupém del literat, quins mérits son prou coneguts per endressarli una llarga necrología. En Balaguer, fou qui despertá l'esperit literari de Catalunya, precisament en una época en que'l paladar dels barcelonins no era gayre avinent á un idioma que no'l veyia massa en lletres de motllo y en que'l poble estava adormit, no donantse compte de las glorias de sos antepassats ni de la válua de sos monuments ni de sas tradicions hermosíssimas, revelantho tot en Balaguer en folletins y llibres qu'han constituhit l'aliment intelectual de tota una generació. Cuan pocas, poquíssimas noticias se tenían dels fets capdals de la terra ab tot y venir detalladas per cronistas y observadors, emprenta en Balaguer la tasca de compondre la *Historia de Catalunya*, exornantla ab un llenguatge florit pera treure'l regust d'aquesta mena de publicacions y fer sa lectura agradable; y si darrera d'ell vingué un altre historiador á esmenarli la plana y á corretjirli'ls erros (ben dispensables per la manera treballosa ab qu'en Balaguer tingué de fer son estudi) no lográ, però, arreconar els llibres del ilustre finat que continuaren llegintse per la jovenalla de quins plansons n'havía de náixer aquesta brotada d'historiadors, de prosistas y poetas que fan honor á dintre y á fora de Catalunya. Y en Balaguer continuá en aqueixa tasca tota sa vida. Lo que no pogué encabir en sa *Historia* ho aná escampant en revistas y volúms, constituhint una verdadera heréncia el número de XXXV llibres que deixa publicats y quins beneficis destiná á la Biblioteca-Museu de Vilanova, una de las fundacions que'l revelarán á la posteri-

tat com á després, com á treballador y com á patri.

Y si tot aixó ho escrigué en castellá atesas las preocupacions de la época ¿qué no dirém del contingent d'obras catalanas que deixa escritas? Desde la restauració dels Jochs Florals á quina institució doná en Balaguer tota l'ànima, aná esbandint ab una feconditat assombrosa trovas y més trovas que tampoch s'esborrarán de la memoria de sos contemporanis, tant las estrofas de la *Verge de Montserrat* com las escenas de la trilogía *Els Pirineus*, obra d'empenta que s'ha assenyalat com á precursora de l'ópera catalana, a més de regonéixerla com á la més endevinada y valenta de sas Tragedias. En Balaguer, conreuhá tots els rams de la poesía, del planer al grandielocuent, del místich al arrebatador, que d'aixó tenen las *Eridanas* escritas al mateix camp de batalla hont sa tasca de corresponsal el portava en els temps de sa fogosa joventut... Feyna llarga tindríam si haguessim de seguir al Mestre en Gay Saber en sa vida literaria. La posteritat parlará d'ell, essent un preludi xamós de sa memoria l'afany dels vilanovins en tributar á sas despullas tots els honors assequibles á sa possibilitat, que gran, molt gran y justificat era l'afecte que Vilanova tenia al que erigí en ella un monument d'ilustració que fa molt de favor á la terra.

CATALUNYA ARTÍSTICA, qu'estigué representada en l'acte de rebre y donar sepultura á las despullas del ilustre Balaguer, remercia als vilanovins tot lo qu'han fet, encoratjantlos á que tirin endevant la idea d'aixecar un monument al *Trovador de Montserrat*, honra y gloria de la nostra estimada Catalunya.

LA REDACCIÓ.

Una capta

Amich Ayné: Rebi la meua coral felicitació pel propòsit de dedicar un número de CATALUNYA ARTÍSTICA á la bona memoria de don Víctor Balaguer. Ell, ab obras y ab conferencias, siguié'l despertador dels aficionats á las investigacions históricas de Catalunya; ell, plé'l seu cor d'entusiasme, buscá las firmas de sis companys seus y presentá al Excelentíssim Ajuntament, la demanda per la Restauració dels Jochs Florals, y va consigui'l fonament d'aquesta institució, verdader fonament de la renaixensa literaria en nostra terra; ell, donant l'exemple y alentant á la joventut, siguié'l primer Mestre en Gay Saber; ell, tot quant afanyosament arribá á possehir, ho ha donat á la nostra regió, eregint, provehint y cedintla al poble, la Biblioteca-Museu de Vilanova. ¡Quí, donchs, més mereixedor que don Víctor Balaguer de la estimació dels catalans!

Ab ocasió d'una festa que's dedicá á aquest honorable patrici en l'any 1888, vaig llegirli las següents quintillas, que considero inéditas, perque ell me prengué'l manuscrit y l'enviá á la seva Biblioteca.

A DON VÍCTOR BALAGUER

SALUDO

Lo teu geni ha penetrat en la foscor de l'història, y has tret de la fosquedat nobles gestas, que han estat, de la Patria, honor y gloria.

Fets d'amorosa inquietut, de patriotisme y virtut, cercant en la rassa humana, los has trobat y'ls has dut á l'Escena catalana.

L'avéns, nert de la llum nova, té en tú un aymador exemple; de ta estima li has dat prova en l'hermosa Vilanova alsant á la Ciència un temple...

No estranyes, donchs, ma veu ruda al trobarme en ta presència; te saluda y resta muda vehent l'Història que't saluda, y lo Teatre y la Ciència.

CONRAT ROURE.

En Balaguer ha sigut criticat com historiador tant ó més que com á polítich, mes aquesta crítica ha sigut sempre justa?

Si ell qu'ha sigut el primer entre'ls historiadors moderns que ha publicat l'*Historia de Catalunya* y en ella s'hi troba més al poeta que al cronista, ¿es aixó verament un gran defecte? Nos sembla que no; puig poch aficionat per desgracia nostre poble als estudis històrichs, ab seguretat pot afirmarse que's llegirá l'*Historia* un si es no es novelesca de'n Balaguer molt més que l'árida, encara que més verídica, de'n Bofarull.

A. CAPMANY.

En la mort d'en Víctor Balaguer.

De Ponent va vení un crit d'agonia y alhora Catalunya's va extremí. Aquella veu be prou la coneixia; era la veu d'un fill.

Dels que ha fet brillar més la seva historia y'l seu escut pe'l món ha passejat. Un d'aquells fills que basta llur memoria per fé á una patria gran.

Per'xó al senti'l crit últim de sa vida á Catalunya'l plor anegá'l ulls, y cridá com lleona engelosida: —O viu ó mort, jo'l vull!—

Quina impressió va fer la trista nova! Quin frisament de cors els catalans! Cóm plorava la hermosa Vilanova á vora del mar blau!

Y aquell'ánima gran, d'una volada magestuosament al cel volá anant á raurc als peus de sa estimada Verge del Montserrat.

Oh pare dels poetas de ma terra! De las liras avuy sols surten planys... Cuan la tristesa dintre'l cor s'aferra qué tristos son els cants!

Prega á la Moreneta que'ls inspire y posat ja á sos peus, desde aquí dalt, que ab ulls de compassió á tots ens miri y acabi aquest martiri que dura ja fa aprop de doscents anys.

R. SURIÑACH SENTIES.

EN VÍCTOR BALAGUER EN 1868.

Los Pirineus.

TRILOGIA Ó POEMA DRAMÁTICH

Fragment del Pròlech.

Lo teatro representa los Pirineus, que s'han de veure casi en tota sa extensió, desde Navarra al ultim terme pirineich de Catalunya, *Cap de Cervera* y *Cap de Creus*.

L'espectador domina las seras, las valls, las montanyas, poguentse fer perfectament cárrech del siti y lloch més coneguts y celebrats, als que s'ha de veure ressaltar sobre'ls altres, com per exemple lo *Pich de Altabiskar* en lo coll de Roncesvalls, la *Penya de Uruel* ab son històrich monastir de Sant Joan de la Penya, lo *Pich del Mitjdia*, lo *Mont perdut*, la *Maladeta*, lo *coll de Puimorens*, lo *Canigó*, etcètera. Esparramats pels puigs y per las serras, y cascú en son lloch corresponent, se veuen los castells de Foix, de Miglós, de Montsegur, de Lordat y altres, com es precis també que's distingeixin las valls, los llachs, los rius y las vilas de més anomenada y fama.

Naix lo día, apareixent la escena iluminada ab la claror del alba.

LO BARDO.

.....

¡ Los Pirineus!... Jo'ls conech bé. Sa historia es ma historia també... Jo visquí en ella... A redós d'un serrat, jo sé la roca hont recolsat un jorn lo gran Anníbal fiu desfilat per devant seu l'exércit de soldats y elefants, homens y monstres, que, jorns més tart, á Roma espavordida feya cridar: *¡ Annibal á las portas!* També los llochs conech hont s'elevaren los trofeus de Pompeyo, que devían ser després fonaments de Bella Garda, y puch, si vull, trobar lo mateix arbre sots lo qual jo vegí l'ara votiva que Julio César consagrava als Númens sacrificant als Deus pel bon auguri de sa jornada y son arrisch de Ylerda.

¡ Si n'he vist jo passar per aquets cingles de legions, de banderas y d'exércits!
¡ Si'n vegí d'invasors y conqueraires, soberchs d'orgull, passar altius y fieros reptant al món, per repassar á voltas en turba desbandada y fugitiva, com brí de palla que s'emporta l'aire!
Jo he vist passar als Goths ab son estrépit de gents, y d'armas, y caballs, y carros d'or y marfil, fent estremir la terra, y allá sus, en los pichs cobert de boira del Puy Moren, encara'm sembla veure flotar lo penó vert del fals Profeta.

¡ Quántas vegadas jo trobí, perduda entre boscurias de garrichs y arbossos, per abets y pins negres ombrejada, la rónega capella bizantina hont á pregar anavan nostres avis!

¡ Y quántas, quántas voltas, enfonsantme sol y desert, per agres serraladas, sentí sorgir del antres de la terra cants entristits y veus adoloridas dels invisibles sers que allá en el fondo, desconhortats y desconfiats, recordan temps ja perduts en sos passats històrichs.

.....

De vegadas, y en alas de las brisas que'l portan fins á mí, sentir me sembla lo cant de Altabiskar, ab que recorda son jorn de Roncesvalls lo fer euskaró; com me portan també, junt ab los flayres del rehinós boscatje, lo planyívol dolressó del fluviol ab que acompanya lo pastor montanyés sas cantincelas, en tant que per sos llachs de onadas áureas, y á la claror duptosa de la lluna, las Encantadas de Lanós follejan en brassos de sas dansas joguillosas.

.....

Veig d'un cantó, devant mos ulls, alsarse la penya del Uruel, sagrat refugi dels nobles primers homens de la terra quan á son rey sobre l'escut alsavan, sent cascú d'ells aytant com lo rey era y tots junts més que'l rey; mentres del altre lo terme veig dels Pirineus, y l'ona del mar llatí, que cau amorosida en bassos de la platja empuritana, hont fixaren sas tendas los estrenuos capdals barons, repobladors que foren y adalits de la noble Catalunya.

.....

També, més lluny, surtir d'entre las boiras veig lo castell de Foix á qui l'Ariège aporta'l tribut d'or de sas arenas; lo gran castell de Foix, palau y empori de montanyesas áligas, tan prompte encés en festa com encés en guerra, tan prompte lo penó que escriu pels aires son mot batallador *Tócam si gosas*, com tan prompte ab sas ricas galerías encesas á tot foch y lluminaria, hont á doxo las gentas damiselas discorren pels estrados, que ressonan ab los cantars eurítmichs dels trovaires.

.....

Passaren ja los jorns de tanta festa, de tantas lluytas y de tanta gloria, y'l fum, que munta á tomballons pels aires, senyala'l lloch hont se'encengué la pira que, desde'l puig de Montsegur, pels ámbits fou á esbargir las cendras del que foren los defensors darrers y darrers mártirs del ayma patria y llibertat romanas.

.....

Tot s'ha perdut, la lley y la justicia.

LA CASA DITA DE SANTA TERESA

Dintre del recinte del Museu-Biblioteca s'hi aixeca entre una plantació esplèndida de tarongers, sicomoros, llores y eucaliptes el bonich edifici que també forma part integrant del Muscu, ja qu'es un anexo del mateix, que servia á la vegada d'habitació á don Victor Balaguer en sas llargas estadas á Vilanova, cuan sos debers d'home públich li permetían entregarse á sos trebalis literaris. Se'n diu la *Casa de Santa Teresa* en memoria del nom de la virtuosa mare del insigne poeta donya Teresa de Cirera, y en homenatge á la inclita taumaturga Santa Teresa de Jesús, gloria de la Iglesia y de la literatura castellana. La figura de la santa destaca sobre la porta principal, voltada, com á lema, d'aquell célebre vers de la poetisa: *Vivo sin vivir en mí*, que tant s'ajusta als propòsits de qui, com en Balaguer, no havia viscut per ell, oferint pera profit dels altres tot lo qu'ell tenia.

Aydat per la crusada de la Iglesia
que en compte de la creu arbora'l glavi,
lo Nort extén sas alas per dessorre
los Pirineus vensuts, mes no sotmesos.
Ja tot s'es acabat, palaus y lluytas,
grandesas y combats, senyors y poble,
castells y corts d'amor. Sols á vegadas,
y com eco que naix d'entre las runas,
s'ou ressonar lo sarventés indócil
d'En Sicart de Marjévols...

Mes encara
encara'ls Pirineus senten y viuhen,
y han d'esser y serán, del Nort frontera.
Detrás d'ells hi há l'espasa de aquells comtes
que son reys d'Aragó y de Catalunya,
y aquell de altas virtuts insomés poble.
Si En Felip lo *Atrevil* vol, algún día,

somiador y arriscat, tot amparantse
de una nova crusada de la Iglesia,
la frontera del Nort portar al Ebro,
ressucitant la idea carlovingia,
en vá será. Demunt, allá, entre núvols,
paledió de la terra de sos avis,
fronter al cel, los Pirineus per zócol,
cavalcador en son cavall de guerra
y hom y cavall tot d'una pessa, alsarse
lo rey Franch podrá veure la figura
d'En Pere de Aragó, gran en progénic,
més gran encara en cor, Pere lo Épich.
La terra tota s'alsará. Lo glavi
caurá allavors de mans del Apostólich
y fugitíu, lluytant ab l'agonia,
ans de morir, lo rey Felip encara
sos estols podrá veure y sos exércits,
com grops de fum que'ls aires arrombollan,
aventats per la escona llensadissa

EL MUSEO - BIBLIOTECA BALAGUER, DE VILANOVA Y GELTRÚ

Prop de la estació del ferro carril y ocupant per complert un dels intorts de l'ampla plassa en quin ccntro s'hi alsa'l marbrech monument destinat á perpetuar el recort de la inauguració de la via férrea. s'hi aixeca el sumptuós edifici del Museu-Biblioteca, d'estil egipci en son conjunt, compost de dugas grans alas de cinquanta cinch metros de llargària per nou d'ample, unidas al magestuós pórtich, rematat per un frontis en el que hi campeja l'escut de Vilanova y Geltrú, y en el fris el *Surge et ambula*, lema del Institut. Completan el seu decorat dugas estàtuas de gran tamany representant á dos fills il-lustres d'aquella vila, el Bisbe Armanyá y el poeta Cabanyes, esculpturas d'en Fuxá y d'en Campeny respectivament. Corona l'edifici un elegant simbori que correspón á la rotonda del vestibul.

del arriscat almagavér indómit.

.....

¡Oh montanyas gegants, que de ma terra
sou padró d'honras y pregó de glórias,
montanyas flamejants, si un día fóreu
camp de lluyta y de mort, oh pichs altíssims
de neus eternas coronats y boiras,
¿per qué no ser enguany, d'hui més per sempre,
lo lluminar de pau, oh dolsas pradas
de flors constants y de verdor eternas?
Vinguts son ja los temps, per un fill vostre
no en vá predits, quan ja la encesa pira
esperava son cos y'l cel son ánima.
Lo cor, lo pensament, la idea, 'l geni,

en plena llibertat per tot s'escampan;
tot un esbart de trovadors s'aplega
entorn de vostras valls y vostres singles;
lo que fou sols idea intuitiva
de aquells inconeguts prócers trovaires,
avuy es realitat, y avuy en orri
los vents al lluny arramblan y malmenan
la doctrina incongruent del Escolástich.
Lo que fer no pogueren nostres pares,
la espasa en má, lo mot de guerra en boca,
avuy ho conseguiren ab sas liras
los valerosos nets d'aquells que foren
maltractats trovadors, si vidents mártirs;
y lo Aèda modern, alsant la copa
que'l catalá proserit li oferí un día,

EL SALÒ DE LA BIBLIOTECA

Aquesta Biblioteca, emplantada á l'esquerra del vestibul, conté en sos armaris uns 60.000 volums, la valiosa col·lecció d'incunables, pergamins y manuscrits, alguns d'extraordinaria importancia per son caràcter històric. El plorat D. Victor Balaguer, al fundar aquest monument que sempre perpetuará sa memoria, vá portarhi ell sol uns 22.000 volums, es á dir, tots los que havia lograt reunir durant la seva vida. Hi ha en aquesta biblioteca totas las obras técnicas, las enciclopédicas, las de literatura espanyola y extrangera, las de Ciencias exactes, físicas y naturals, las de Bellas-Arts, las de Jurisprudencia y Legislació, las d'història, medicina, geografia, viatges, arqueologia, música, y las cinquanta cinch edicions de *D. Qui-xot de la Manxa*, varis processos de l'Inquisició, cartas autógrafas d'alguns monarcas, la primera edició de las obras de Ausias March, impresa á Valencia en 1543, y altres joyas.

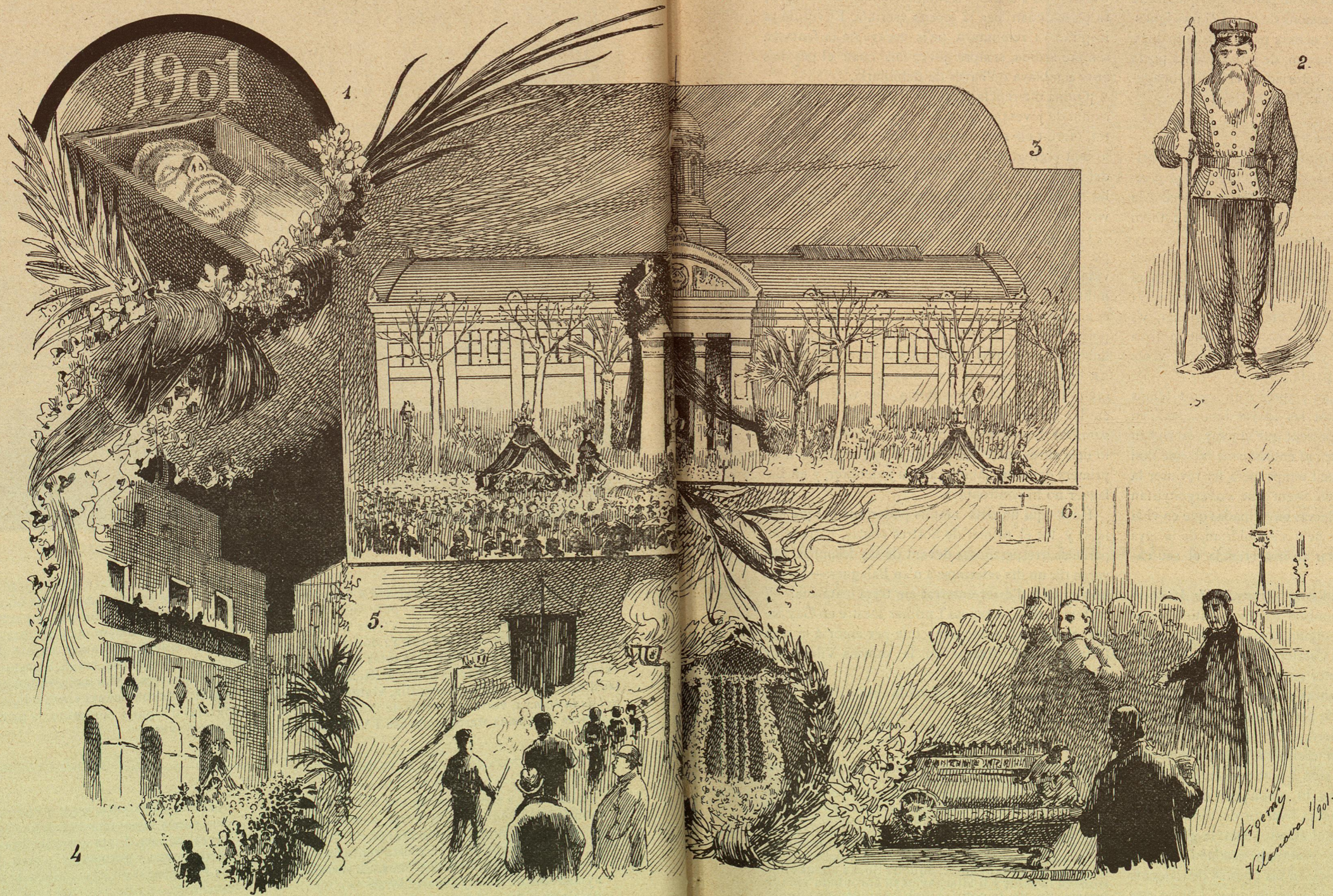
invita á tots á combregar en ella
honrant la llengua que en París, y en Roma,
y en Castella també, fou escarnida.

Deu ha volgut que al fi d'esta centuria
al vostre entorn y á vostres peus, oh serras
aymadoras de llum y espargidoras
de gloria y de conhortes, aquí vinguessen
en festívol aplech las gents llatinas;
y puig que aquí han vingut, tots en romiatje,
los fills dels vencedors y de las víctimas,

opresors y oprimits, sants y dimonis,
com patria venerantvos y com casa
payral de tots, á tots obriu los brassos
en santa pau y germandat, y sían
los Pirineus, si un jorn cimbell de guerra,
entronch avuy de pau y de amistansa.

VICTOR BALAGUER.

ENTERRO D'EN VICTOR BALAJER A VILANOVA Y GELTRÚ

1. La caixa mortuoria. — 2. Sereno de Vilanova formant part del acompanyament. — 3. Pas de la processió davant del Museu-Biblioteca. — 4. Davant de la Casa de la Vila. — 5. Camí del Cementiri. — 6. L'oració fúnebre pronunciada pel Sr. Arxiprest de Vilafranca.

(Apuntaments presos del natural.)

Víctor Balaguer.

Deixemlo de banda l'home polítich, perque dintre del mar agitat de las passions de partit, el més ignoscent sembla tallat pe'l mateix patró dels culpables.

A n'en Balaguer l'havém de jutjar com á poeta de casa nostra, com á historiador, com á propagador incansable del lema: *Patria, Fides, Amor*.

Catalunya té de plorar-lo com á bon fill entussias-ta de sas llegendas y tradicions.

Catalunya té d'agrahir-li la seva *Historia*, la primera que aparegué, desglosada de la *Historia general d'Espanya*, quin fet doná carácter personal á la nacionalitat catalana, presentada als ulls de tothom com un poble gran ab historia propia.

Catalunya deu recordar sempre que en Balaguer va ésser un dels més infatigables instigadors pera que's tornessin á establir els Jochs Florals decay-guts, y ab ells renasqué la literatura regional, y's cultivaren d'alahoras ensá els jardins de la lífrica de la terra, adormida y acotada per funestos vents contraris á n'aquesta patria.

Si tots els que las han emprés d'un cuant temps á n'aquesta part contra las ideyas reposadas d'en Balaguer, tinguessin present que si avuy escriuhen y's lluheixen ho deuen al entussiasme ab que don Víctor treballá en aquell temps pera fer reviurer la literatura catalana, ben segur que s'avergonyirían d'haver-li etgegat las fletxas enverinadas que en vida li dispararen, y avuy se'n condoldrían de la seva mort en lloch de tractar ab irreverència el seu cadavre encara tebi.

¡Ha mort l'inspiradíssim *Trovador de Montserrat!* Deixeus de remembrar son pas polítich per la terra; concreteus en seguir sos passos tot trescant per las montanyas de Catalunya cuan ell las resseguía en romiatge d'amor envers la grandiositat de nostras festas y de nostras costúms, enamorat de las llegendarias proesas de personatges fantasiosos. No hem d'escatimar-li'l mérit, no; á aquell que ho pretengui'l considerarem esclau de passions menudas que no conduheixen sinó á posarnos en ridícol devant dels que prou ens hi tenen per desividits, y prou se'n valen d'aqueixa tivantor de bandos.

No volém regatejar al eximi poeta la gloria que li correspon dintre la literatura catalana. En sos versos hi trobaréu poesia, en sas poesías pensaments y en sos pensaments cor y entussiasme. Cal no més llegir sos tres llibres, *Llibre del amor*, *Llibre de la patria* y *Llibre de la fe*, per' quedar convensuts que en totas sas estrofas hi bat el cor d'un veritable romántich. De poeta dramátich també se'n guanyá

fama; sa *Mort de Nerón*, son *Guant del degollat*, sas *Esposallas de la morta* y principalment sa genial trilogía *Los Pirineus*, testimoniejan el bon trèmp de sa ploma cuan per la escena escribia. El vol de sa inspiració's remuntava pe'ls espays de la fantasia, sempre ardida, sempre jove, fins cuan el pes dels anys semblava qu'havés de debilitarla.

¡Quina diferència entre en Balaguer y aqueix escamot de joventuts gastadas que cantan la decrepitut, oferint els seus fruyts madurats per forza y per lo tant esgroguehits y sense ufana! El romanticisme del *Trovador de Montserrat* respirava frescor, salut, vida y entussiasme; el realisme del jovent d'avuy, luxuria, bafos de agonía, cangrena social...

Una de las cosas que més simpática ha fet sempre la figura del venerable poeta, es que tota sa vida se'l hagi vist enaltidor de la llibertat; ja may militant en las filas de cap tendència retrógrada; y es aquest tal volta un dels motius que l'han fet més poch agradable á certs catalanistas exagerats que lluhén á sobre un si es no es de barnis de *boneto*. En Balaguer, es cert que may ha pertanescut al gremi dels exaltats per sistema, que voldrían ficar en las portas de sas casas el lema de: *Ningú com nosaltres*. Son massa exclusivistas aqueixos; res de lo dels altres es del gust d'ells ni val res; ells son els primers del món habitat, al seu entendre, y en Balaguer no hi confrontava.

Heus aquí un dels motius poderosos perque fins mort y tot el primer de nostres poetas, barbotejan paraulas irrespectuosas devant de sas despullas. Ells varen dir un día referintse á n'en Balaguer:—Aquest home no ha d'ésser enterrat en terra catalana—Y en terra catalana reposa'l primer mestre en Gay Saber, aprop del monument que per amor á la seva Catalunya feu aixecar en la xamosa Vilanova y Geltrú.

¡Descansi en pau el venerable vell!

J. AYNÉ RABELL.

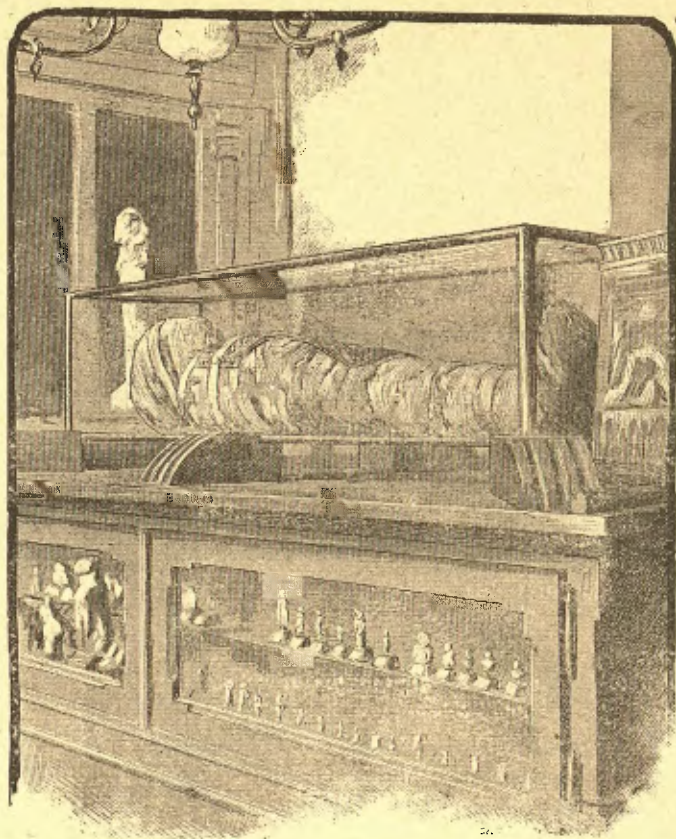
Cuan en Balaguer preparava son xamós llibre *De bajo la encina*, jo era encara molt jovent, tenia tretze anys y l'acompanyava molts jorns pe'ls emboscats de Carós y Susqueda y li ajudava á recullir la nota perduda; el cant ignorat y la tradició que tota fresca resta pe'ls fondos de las castanyedas de Montsolí y Planura de Valleclara. Y ell m'estimava molt perque ab trassa segura li signava els llochs que ha fet conèixer ab tant amor; aquells llochs ahont ell hi trobava la salut y li allargavan sa aprofitada vida literaria; no de la política, que ha sigut, sens dupte, lo que més li ha amargat sos darrers temps.

Descansi en pau l'historiayre, 'l poeta y l'excursionista moderat, á qui més d'una vegada vaig privar la cayguda al fons del abím, tot trescant per aquellas Guillerías, cercant l'últim ressó de la musa popular.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

MUSEU-BIBLIOTECA BALAGUER

DETALL DE LA SECCIÓ EGÍPCIA.—
Vitrina central oferta per l'egiptò-
lech don Eduard de Toda. Els exem-
plars exposats prevenen de Tebas,
Sakara, Quilor, Akmin, Gebel-in.
ete. Tenen el doble mérit d'haver si-
gut trobats pe'l senyor Toda en las
varias excavacions y exploracions
que vá fer en sas llargas estadas en
las valls del Nil. Crida l'atenció, en
primer lloch, la mómia de una nena,
descuberta á Tebas; els cartons que
cubreixen el pit y el ventre conte-
nen inscripcions curiosas. Prop d'a-
questa mómia hi ha un crani de dona
qu'encara conserva alguns cabells,
una má també de dona y un altre
crani cuberts d'una capa de natron,
y un'altra mómia d'Ibis procedent
de las grans Pirámides, que corres-
pon á l'época ptolemaica. Varias re-
presentacions de la dehesa Bast, de
Orivis, Isis, Anubis, Horus, Serapis
y Nofirtum recordan el Pantheó de
las divinitats egipcias..... Segueix el
grupo de génis y estatuetas funcrá-
rias de fanch esmaltat ab colors tan
vius y tan brillants que un se resis-
teix á creure que puguin haver sigut
fabricadas fa tres mils anys.

TRIBUT

À LA MEMORIA DEL EMINENT POETA CATALÀ

EN VICTOR BALAGUER

Sota un munt de llorers y de coronas
en la pols del no res el cos abimas,
á Deu l'ánima donas
y el tresor á la patria, de tas rimas.

Cantant la Fé y la Gloria
per cixa vall de llágrimas passares;
las bellas ensenyansas de la historia
ab indómit coratge propagares.

Del Montserrat en la geganta serra,
la veu de l'antigor feres retrunya
y en pes tota la terra
cridava: ¡Catalunya! ¡Catalunya!...

¿Qué será aixó?... sentías
com las nacions arreu sorpresas deyan.

¡El despertar d'un Poble, els responias,
que'ls sigles ben mort creyan!

Tant com ell puga viure,
viurá'l recort del inspirat profeta.
¡Honor al qui las fibras d'un cor lliure
torná en cordas per l'arpa del poeta!

Siga dels temps quin vulga lo judici,
no ha d'entelar de tas virtuts l'exemple,
ni oblidará la terra al bon patrici
ni't treurá may la Fama de son temple.

F. UBACH Y VINYETA.

Janer, 1901.

¡Balaguer!

La historia de la humanitat està sintetisada per sos grans homes; la historia d'un poble moltes vegades està encarnada en la vida d'un personatge; tot el moviment polítich del sigle XVIII està personificat en los enciclopedistas, axís, el Renaixement del esperit catalá es fill d'aquell estol de poetas que restauraren els Jochs Florals.

Al Renaixement literari de la llengua catalana ha seguit un moviment de caràcter polítich; lo que ahir cantaban els poetas ho han portat al terreno de la ciencia sociológica els pensadors; lo que ahir eran divagacions del poeta, aspiracions mal definidas d'un poble amant de sas llibertats, avuy s'han convertit en fermes conviccions apoyadas per la historia y la ciencia.

Aquesta empremta, cal repetirho, la debém al Renaixement literari. ¿Ahont s'aturará?

El progrés es indefinit; els pobles no retrogradan en absolut; á la historia de Catalunya s'hi afegeixen las gloriosas planas que parlan de son Renaixement literari y en ellas consignat ab lletres d'or, el nom del insigne patrici, del eximi poeta EN VÍCTOR BALAGUER, del primer Mestre en Gay Saber que proclamá el Consistori dels Jochs Florals.

J. NOGUÉ Y ROCA.

En la mort de Balaguer.

Es la ossera, es la carn lo que reposa
y's fondrá tot polsina,
l'ánima no, l'ánima es gran y resta
cuan s'aplega al recort de tot un poble.

L'esprit de tantas obras inspiradas
fomentarán en els cervells per sempre,
peró no en els dels joves,
que aquestos de tas obras res ne saben.

Aquest planter de jovenels insípits
que cercan la poesia en l'estranyesa
no's conmourán ab tas poesías dolsas...
¡Fins hi trobarán ripis!

Peró la gent de cor, la gent triada,
aquells que ab els teus llibres de cants épichs
y d'amor y de Fé, l'esprit hi goytan
de la dolsa poesia catalana,
aquells t'admirarán, preclar poeta,
y teninte present á totas horas
al *Trovador de Montserrat* insigne
recordarán eternament ¡Descansa!

PERE D'ARBUÉS.

PRIMER CERTAMEN LITERARI-MUSICAL

de Catalunya Artística

Composicions rebudas.

(CONTINUACIÓ.)

LITERARIAS:

- 116 **La nina enamorada:** (sense lema). —
117. **Via fora, somatent:** lema: *In Monte-Serrato, etc.* — 118. **Jorn d'un criminal:** lema: *Suum Cuique.* — 119. **L'eclipse:** lema: *De sol.* —
120. **Un recort:** lema: *Un sospir sobre la fossa.*
121. **Caritat:** lema: *Transit per mundum.* — 122. **Monólech teatral:** lema: *La patria plora, etcétera.* — 123. **Ausencia:** lema: *Del cor.* — 124. **Las bodas d'en Bernat:** lema: *Conveniencias.* — 125. **Lo rellotje:** lema: *Propaganda.* — 126. **¿Perqué no'm caso?** lema: *Escolteu y perdoneu.* — 127. **Tardor de l'ánima:** lema: *Anyorament.* — 128. **Idili:** lema: *Amor y patria.* — 129. **El meu rellotge:** lema: *¡Qué me l'estimo!* —
130. **Platonisme:** lema: *A la reyna del meu cor.* — 131. **Quelcóm d'història:** lema: *Cuatre mots.* — 132. **Impresions:** lema: *D'hivern.* — 133. **Vida per vida:** lema: *Cuento.* — 134. **Miniaturas:** lema: *¿No ho sabias?* — 135. **Gelosia:** lema: *Contrast.* — 136. **Mar endins:** lema: *Recort.* — 137. **La guerra del Transvaal:** lema: *Cuan un poble te rahó.* — 138. **Cuadret de tardor:** lema: *Pel que pateix d'amor.* — 139. **Cant d'amor:** lema: *Natura.* — 140. **Divagació:** lema: *Desfeste ánima mia.* — 141. **Aplech:** lema: *Notas d'hivern.* — 142. **Capell:** lema: *Per cartas.* — 143. **L'aranya filarmónica:** lema: *La musique produhit sur les animaux des effets, etc.* — 144. **Lo primer cigarro:** lema: *Monólech d'un xicot.* — 145. **La pubilla:** lema: *Be's coneix llobregatana, etc.* — 146. **L'aplech de Font-Romeu:** lema: *Costums de montanya.* — 147. **Sálvete, flores martyrum:** lema: *Regina martyrum.* — 148. **Edats del cor:** lema: *Fé, Patria y Amor.* — 149. **Despedida:** lema: *Adeussiau que'n va á partir la nau.* — 150. **La llegenda del rellotge:** lema: *Mitj en serio mitj en broma.* — 151. **Los Encants:** lema: *R. I. P.* — 152. **A una dona alta:** lema: *+ ó -.* — 153. **Una nit á Canigó:** lema: *Montanyas regaladas son las del Canigó.* — 154. **Lluny de ma terra!** lema: *La meva patria es la millor perque es la meva.* — 155. **Flor de llot:**

lema: *Realisme*. —156. **Lo caixista:** lema: *Qu'ell com aranya que fila, etc.*

MUSICALS:

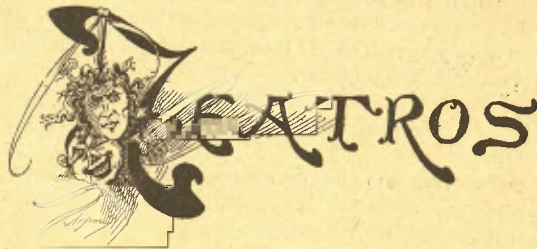
34. **L'aubada:** lema: *La sardana es la dansa més vella, etc.*—35. **La barretina:** lema: *Les barretines vermelles y'l carmesí mocador, etc.* (Verdguer). — 36. **L'hivern dels vells:** lema: *¡Pobres aucells!*—37. **¡Primaveral!:** lema: *Qu'hermosos son els matins*. — 38. **Cansó de Maig:** lema: *Primaveral*. — 39. **Cansó d'amor:** lema: *Un promés jo'n tenta, etc.*—40. **Palma:** lema: *Militar*. — 41. **Sardana:** lema: *¡Visca la tenora!*—42. **El tamboriner:** lema: *A la vora del Ter*.—43. **Aubada:** lema: *Rossinyolets*. — 44. **La caputxeta:** lema. *Cuadret*.—45. **Cor de noya:** lema: *¡Ballemla!*—46. **Ampurdanesa:** lema: *A la plassa major de la vila, se'ns espera la festa millor... etc.* (Ayné).

que fou rebut y la tirallonga de felicitacions que rebé al acabar. Nosaltres hi afegim també la ben franca y coral que sabem donar als que, com en Vilaregut, treballan ab fe y fan sentir l'art veritable.

**

En el Concert extraordinari que la Societat Filarmónica anuncia pera'l día 6 del mes entrant, baix la direcció del mestre alemany Felix Weingartner, dels concerts sinfónichs de Berlín, s'executará per primera vegada á Barcelona, un poema sinfónich del esmentat compositor titulat *Le séjour des bienheureux*.

Las oberturas d'Oberon, d'en Weber y dels *Mestres cantors*, de Ricard Wagner, la quinta sinfonia en do menor de Beethoven y el prelude de *Tristan y La mort d'Isolda*.

A prech de moltes personas, prorroguém el plasso d'admissió de treballs fins el día 31 del mes que som, en quina data's tancarà definitivament.

El veredict de Jurat Calificador se farà públich dintre de la primera quinzena del mes entrant, y el día y lloch de la solemne festa de la distribució de premis s'avisarán ab oportunitat.

El diumenge passat tingué lloch en el saló gran del *Sometent* el tercer acte literari de la serie que ha organitzat aquella valenta Associació. Aná á carrech

de nostre bon amich en Salvador Vilaregut donant á conéixer una superba composició de'n d'Anunzio, *Sant Laim navegant*, que ha traduït á nostra llengua ab la dolcesa y primó á que'ns te acostumats. Lo devassall de bellesa de descripció embadalí á tot el públich, qu'era nombrós y escullit, y cap al final, que relata la mort de Sant Laim, s'encantá'l doble ab aquella unció y repós que respira la relació d'en d'Anunzio, que no pert rés del original. El devantal que per via de comentari llegí al comens, estigué encertat, disposant als escoltadors á fruhir el treball esmentat que produhi de debó una sensació delitosa com prou lo demostrá lo devassall d'aplausos ab

PRINCIPAL.—Avuy hi debuta la companyia cómicodramática de la primera actriu D.ª Carme Cobeña ab la comedia del célebre Sardou, *Dora*.

De dita companyia en forman part el primer actor Agapito Cuevas y el primer actor cómic Joan Colóm.

Demá tindrà lloch la representació de *La prudencia en la mujer*, comedia del clássich Tirso de Molina.

ROMEA.—Dilluns tingué lloch el benefici del popular actor genérich l'Isclé Soler, que obtingué molts aplausos en l'interpretació de *La Rondalla del infern*.

Fou obsequiat ademés ab molts regalos per sos companys y admiradors.

Demá s'estrena el drama *La Gent de vidre*. Ja'n parlarém.

TÍVOLI.—Gracias á Deu que avuy podém ocuparnos ab més elogi d'aquest teatro! Els estrenos de las operetas *Cors joves* y *La reyna del cor* ens van treurer un bon trós l'agre del primer estreno. La primera, lletra de'n Jordá y música del mestre Gay, es una obreta tocada ab molt acert, enternidora en son final, que si bé recorda un'altra producció catalana, té l'aventatja d'ésser tractada ab més concisió. Els personatges, tots ó gayre bé tots, son reals, respiran l'ambient d'aquell poblet hont l'acció's desenrotlla, y enrahonan el llenguatge propi de la gent de la costa.

La música es ensopegada; llevat del coro del ball dels dimonis, tant típic però que'l públich no entengué prou, tots els altres meresqueren l'aplauso unánim.

Els autors foren cridats al palco escénich.

La reyna del cor, en sa primera meytat peca d'un poch lánquida; però després s'anima l'acció y cuan s'acaba es cuan el públich voldria que durés encara una bella estona. L'Iglesias ha compost un quadret de costúms en la típica diada dels tres toms, y n'ha sortit ben ayrós. Tots els personatges semblan trets per una *instantania*, sobre tot el *Tralla*, un tipo de debó simpátich, y el *Mil-homes*, veridich retrato d'un carreter cuan va de las festas. La *Reyna* també es arrencada del natural, però encara aventatja á tots en realisme el tipo del pobre músich *Llagostera*. Es, en í, l'última obra de l'Iglesias, molt millor que més de quatre de las que n'es autor, y vegi ell si som franchs y imparcials, que li alabém aquesta tant com varem criticarli *Las caramellas*, qu'es en nostre concepte y en el de molts altres que no ho diuhen però ho senten, una solemne equivocació.

La música del mestre Morera es ben sentida, de bell ayre y agradívola. Estém segurs que aquell vals del final se farà popular.

De la interpretació de abduas obras poch podém dir; únicament que'ls actors varen ferhi tot lo que podían.

Del estreno del quadret elegiach *La Rosons*, lletra del poeta Apeles Mestres ab música d'en Morera, en parlarém la setmana entrant.

NOVETATS.—Divendres el públich va rébrer una decepció. Els anuncis dels diaris deyan que l'Enrich Borrás *desempenyaria* el monólech del plorat Balaguer, *Lo quant del degollat*, y's trobaren els concurrents en que'l monólech fou recitat per en Borrás en una sala y vestit de frak...

—¡Quina llástima, varen exclamar molts que hi acudían ab ilusió.—Tan rebé que hauría estat en el simpátich personatge *Juan de Prócidal*...

NOU RETIRO.—Diumenge celebrá'l seu benefici el primer actor y director en Miquel Pigrau. En la interpretació del drama *Magda* va conquistarse molts aplausos. Al final de la representació va veurers obligat á presentarse en escena deu ó dotze vegadas, tenint que dirigir la paraula al públich pera apagar las mostrars d'aprobació que se li dirigian.

El teatro estava plé, y en el cuarto del beneficiat s'hi veyan molts y valiosos regalos oferts per sos amichs, entre ells un de debó artístich del autor cómic Sr. Argila y Font.

CLAR Y NET.

Diumenge vinent en el «Ateneo de Hostafranchs» (Consell de Cent, 3), celebrará el seu benefici el jove actor cómic D. Francisco Mas, ab el bonich drama de Pérez Escrich *El cura de aldea* y la pessa *Un beneyt del cabás*.

El primer ball de disfressas que tingué lloch dissapte en el teatro Circo Barcelonés, va resultar lluhidissim y animat. L'orquestra dirigida pe'l Sr. Iglesias va meréixer molts aplaudiments. El local oferia un efecte pintoresch. La direcció d'aquets balls ne tocará bons resultats.

El «Centro Lliberal Monárquich del districte seté» (Lope de Vega), prepara també euate balls de disfressas per las nits del 26 d'aquest mes y 1, 9 y 16 del entrant. L'adornament y alfombrat á cárrech del Sr. Viñals, y els programars serán executats per la banda «La Universal».

Diumenge vinent el cuadro dramátich del Centro, posará en escena la comedia *Lo plet d'en Baldomero* y el quadret de costúms *Los tres toms*.

El ball de disfressas donat en el Teatro Olimpo per la societat «Lo látigo d'or» el dissapte ultim, va veures sumament concurregut per gran afuència de disfressas ab els seus vestits capritxosos de molt bon gust artístich. La banda de la Casa de Caritat fou molt aplaudida.

El prop vinent diumenge tindrà lloch l'estreno del juguet cómic *L'Hostal de la Munda*, original d'en Marcelino Jordana.

La vetlla del diumenge ultim posaren en escena en el «Círculo Cristóbal Colón» el drama *La Dolores*, essent ben desemnyat per la Srta. Guart y els senyors Baleta, Montañana, Pladevall, Furquet, Vivó y Córdoba.

Próximament grans balls de disfressas.

En la societat «Círculo de la izquierda del Ensanche» tingué lloch el benefici d'en Pere Paludarias,

la nit del diumenge passat, ab las obras *El Angelus* y *De Nadal á Sant Esteve*.

La execució fou esmerada, recullint molts aplaudiments de la numerosa concurrència, tots els aficionats que hi prengueren part.

Devant de distingida concurrència's va celebrar, diumenge passat, día 20, en la societat «Centro de Fomento de la izquierda del Ensanche» la funció anunciada, composta de la comedia catalana en tres actes *Lo senyor secretari*.

La execució, com aficionats, fou bona.

Per la tarde del vinent diumenge están anunciadas las pessas catalanas *Cura de moro* y *Als peus de vosté*.

La funció que's celebrarà en la «Societat Berenguer» el diumenge vinent se compón del drama castellà en tres actes *Las dos Madres*.

NOSTRES FOLLETINS

Ab el present número regalém las cobertas del popular drama

LO FULL DE PAPER

que tan bona acullida ha obtingut. La setmana entrant comensarém la publicació en la forma de sempre, de la joguina cómica en 3 actes d'en Frederich Fuentes (fill),

ELS DOS CONILLS

estrenada fà poch en el Teatro Catalá de Romea ab éxit magnífich.

* *

La preciosa novela que ab molta acceptació publicuém

LLUYTA DOMÉSTICA

quedarà terminada ab el número 35.

Seguidament oferirém á nostres favoreixedors l'interessantíssima novela d'Eugeni Muller

LA MIONETTE

traduhida expressament pera'l nostre periódich.

Després ne seguirá un altra d'Alexandre Dumas.

* *

SUSCRIPCIÓ PUBLICA

destinada á aumentar els ingresos pera'l Monument á FREDERICH SOLER, quals donatius no podrán excedir de **una pesseta**, al objecte de donar á la suscripció carácter popular.

De las cantitats recaudadas se'n farà entrega á la *Comissió Executiva del Monument*.

Total: 25'10 ptas.

(Continúa oberta la suscripció.)

* *

Els festius escriptors en Lluís Millá y en Salvador Bonavía han publicat la primera obreta cómica de la *Biblioteca nova* que pensan continuar ab produccions d'aquest género. L'obra primera porta per títul *¡Serenoooo... las vintiquatre!* y es una humorada en un acte escrita ab versos fàcils que contenen acudits de bona mena.

* *

El mestre don Ricard Giménez ha sigut contractat per la Societat «Cervantes» pera dirigir la orquesta dels dos balls de disfressa que aquella Societat celebrarà en el teatro de Novedats las nits del primer y 9 del mes entrant á benefici de la *Casa de Laclancia y Cuna*. El mestre Giménez ha compost expressament pera'ls programás d'aquells balls, que prometen véures molt concorreguts, algunas pessas musicals.

* *

A tots els que presentin en l'Administració de CATALUNYA ARTÍSTICA els folletins en bon estat del drama *Lo full de paper* se'ls entregará un exemplar

encuadernat, mitjansant l'import de 10 céntims de pesseta.

* * *

Las notas explicativas que van al peu dels grabats *Vista exterior del Museu-Biblioteca Balaguer, Sala de la Biblioteca, Casa dita de Santa Teresa y Detall de la secció egípcia*, las debèm al distingit escriptor don Anton García Llansó.

* * *

Pera donar cabuda á tot l'original acceptable que's refereix á la mort de don Victor Balaguer, suprimím per aquesta setmana la *Correspondencia literaria* qu'es molta, la que contestarém en el vinent número.

* * *

A fi d'honar degudament la memoria d'en Balaguer, doném en aquest número **cuatre planas més de text**, sens augment de preu.

Un assalt.

(Historieta d'actualitat)

PRIMERA PART

XARADA

I

El senyor D. Domingo Mitjalata es un d'aquells subjectes que avuy dia son coneguts á dintre Barcelona per totas las familias distingidas.

Sa esposa donya Lluçia també entre'l *senyoriu* te molta estima y un bigotet ostenta en sa *una-cuartá* que alguns joves d'avuy l'envejarían.

Pera dissimular aquest defecte y pera afavorir sa fisomia diuhen que fa afeytarse per un barber que hi va cada tres dias.

Aquest bon matrimoni que te'l seu domicili á la Granvia, te tres fillas que son ja casadoras y un'altra que fa poch l'han dat á dida.

També tenen un fill que *dos* carrera diu que ja está acabant de medicina y aré'n comensa un'altra qu'es la carrera de... empaytar modistas.

Las fillas, no cal dir que totas ellas se dalcixen per tot lo modernista y en matèria de modas sempre's veuhen vestidas desastrosament ridículas.

II

Per seguir la costúm ó perquè es moda ó be per darse llustre... á las botinas, á casa don Domingo no hi fa falta de tant en tant la seva festa íntima.

Un dia perque alguna de las nenas compleix anys, s'organisa una vetllada; un altre perque'l papá ha estrenat una camisa no hi falta una *soirée*; un'altra vegada perque ha fet la minyona unas saltsixas á la moderna, *enjegan* el fonógrafo fins que tocan las vintitrés y mitja.

Y aixís, *hu-cinch* setmana aquella casa sembla un cau de ximplés.

III

Com que ara'l Carnaval *tersa* depressa han sapigut pel *novio* d'una filla que lo vinent diumenge hi vol doná un *assalto* á l'*ayga-lifa*.

Tan bon punt donya Lluçia á sa orella ha arribat la tal noticia ab tot y ser molt grossa l'alegría que té no li cap dintre.

Encara que no ignora qu'es son fill cada dia més *hu-dos tersa-cuartá*, no sospetxa que una *total* pot fer si s'embolica. †

Junt ab el seu marit, son molts el vespres que cuan al llit se fican no fan més que tirar càlculs y càlculs fins que en mitj dels seus plans van adormintse.

També en sas fillas regna un entusiasme gran; y ja estudian lo que han de fer, lo que han de dir y el modo que's tallarán las unglas la vigilia.

Y mentres aixó dura y los preparatius van fent sa via... guardém pel pròxim número el fer d'aquesta festa la revista.

J. STARAMSA.

(Seguirá).

* * *

Solució á la del número passat.

E-qui-vo-car-me.

Fidel Giró, impresor.—Carrer Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTISTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (X'i ha bussó á la porta.)

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada. — 8 de folleti dramátich. — Grabats y dibuixos de notables artistas. — Cubertas en paper de seda.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas. — EXTRANJER, un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims.

FÁBRICA DE SOMBREROS

de totas classes y formas

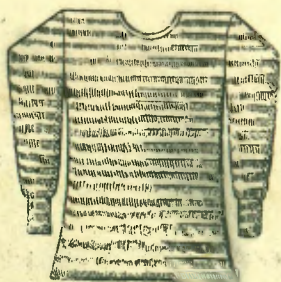
A. GILI

ES DE LAS CASAS QUE VEN AB MES ECONOMIA

HOSPITAL, núm. 16. — BARCELONA

Vendas al engrós y al detall.

PREUS DE FÁBRICA

Casa exclussiva en

GENEROS DE PUNT

DE

GONZALO COMELLA

CARDENAL CASAÑAS (Avants Riera del Pi). núm. 10.

BARCELONA

Marca registrada.

TANCAT ELS DIAS FESTIUS

Galería Lírich-Dramática Regional

DESPATX Y ARXIU: Raurich, 20 principal.

Aquesta nova Galeria montada luxosament, ofereix als senyors autors dramátichs y músichs compositors de Catalunya, Balears y Valencia, condicions ventatjosíssimas.

Respón del cobro de propietat, conta ab un escullit servey de Corresponsals, percibeix tan sols un 10 per 100 dintre Barcelona y un 15 per 100 per tot Catalunya y regions indicadas, inseriu **gratuitament** en el **Registre de la Propietat Intellectual** las obras dels autors que representa, **liquida** al cap del mes y defensa ls drets d'autor sense retribució devant de **Centres gubernatius, económichs y judicials**.

Poden els senyors autors demanar la **Circular** que conté las condicions de la nova

GALERÍA LÍRICH-DRAMÁTICA REGIONAL